

MIMIC DIASPORA: IDENTITEIT EN HET IDEE VAN DE 'ANDER' BIJ ZUID-KOREAANSE ADOPTIEMIGRANTEN IN VLAANDEREN (1968-2021)

Jiří Moonen*

Het is een soort rare mix eigenlijk. Dus je voelt je eigenlijk niet Belgisch, maar toch Zuid-Koreaans, maar toch voel je je Belgisch, maar toch voel je je Zuid-Koreaans. Die tegenstelling is eigenlijk ongelooflijk.

Zo beschrijft Keith, een Zuid-Koreaanse adoptiemigrant, de vorming van zijn etnische identiteit. De 41-jarige horecamedewerker werd geboren in Daegu in 1981 en groeide samen met zijn jongere broer op bij hun biologische vader, die wegens financiële problemen geen toekomst zag in het land en hen afstond voor adoptie. Via het adoptiewerk Holt kwam Keith samen met zijn broer op elfjarige leeftijd in Sint-Idesbald terecht.

Ze waren niet de enigen. Tussen 1968 en 1995 kwamen in België in totaal 3.697 Zuid-Koreaanse adoptiekinderen aan.¹ Toen het land na de Koreaanse Oorlog afhankelijk geraakte van Amerikaanse financiële overheidssteun, leidde dit tot de omvorming van het bestaande socialistische economische systeem naar een kapitalistische vrijemarkteconomie (Condit-Shresta, 2018). De Verenigde Staten profileerden zich binnen de context van de Koude Oorlog als een neoliberal paradijs,

¹ Voor de cijfers, zie International adoption by country, website Tobias Hübinette, http://www.tobiashubinette.se/country_korea.pdf (geraadpleegd op 13 december 2022).

terwijl de Zuid-Koreaanse overheid via diplomatieke betrekkingen haar economische groei stimuleerde (Kim, 2021). In het eerste decennium na de oorlog zorgde dit voor grootschalige verplaatsingen van etnisch gemixte ‘GI-babies’, ofwel kinderen van Amerikaanse soldaten en Koreaanse moeders (vaak prostituees). Een fenomeen dat niet paste binnen de etnonationalistische politiek van Syngman Rhee (1948-1960) (Oh, 2015). Nadien, onder Park Chung-hee (1961-1979) en Chun Doo-hwan (1981-1987) bestond het merendeel van overzeese adopties uit volledig etnisch Koreaanse kinderen uit gezinnen die in de liberaliseerde economie verarmd waren (Hübinette, 2004; Kim, 2021).

Ook onder invloed van een groeiende vraag van westerse gezinnen met een kindervens ontstond tijdens deze periode een marktsysteem, geregulariseerd door private adoptie-vzw's (Kim, 2016). Tijdens de late jaren 1960 leidde de toenemende groei van deze sector tot de uitbreiding van de ‘afzetmarkt’ naar gezinnen uit West-Europese landen, waaronder België (Condit-Shrestha, 2018). Vanwege de gunstige diplomatieke relaties met zowel Zuid-Korea als de Verenigde Staten en de grote autonomie van adoptie-instanties, vormde België een ideaal landschap voor grootschalige verplaatsingen, waaronder Keith en zijn broer (Candaele, 2023, 2020).

Ondanks de aanzienlijke aantallen ontbreekt de populatie van Zuid-Koreaanse adoptiemigranten doorgaans in historische migratiestudies (Cammu, 2021). Vanwege hun eigen geschiedenis, die aanzienlijk verschilt met andere migratiegroepen, worden geadopteerden gewoonlijk niet beschouwd als migranten. Volgens Katrien De Graeve heeft de adoptiepraktijk eerder de connotatie van een alternatieve vorm van gezinsuitbreiding, door ouders uit de witte middenklasse. Door deze geprivilegieerde kindervens krijgen adoptiekinderen makkelijker toegang in westerse landen dan andere immigranten en lijkt hun migratieachtergrond vaak uit het oog verloren. Het opgroeien in witte families en gemeenschappen zou voorts de status als immigranten wegvegen en gepaard gaan met een valse ongevoeligheid voor racisme en stereotyperingen (De Graeve, 2012).

Aan de hand van interviews afgenomen in 2021 en 2022, laat ik in dit artikel tien van deze adoptiemigranten uit Vlaanderen aan het woord en neem ik hun subjectieve herinneringswereld onder de loep. Vanuit mijn eigen achtergrond als zoon van een Koreaans geadopteerde moeder en witte, Vlaamse vader peil ik naar hun ervaringen met racisme

en de vorming van een etnische identiteit doorheen hun levensloop en bestudeer ik hoe zij deze realiteit beleefden en in het heden reconstrueren. Mijn interesse hiervoor komt grotendeels voort uit gelijkaardige ervaringen uit mijn eigen leven, waarbij een complexe identiteitsvorming de rode draad vormde. Deze positie had dan ook ongetwijfeld een invloed op de gesprekken met de geïnterviewden.²

DE GEADOpteERDE 'ANDER'

Uit verschillende interviews bleek het moeilijke karakter van adoptiemigratie, waarbij opviel dat de gesprekspartners zichzelf doorgaans niet als migranten beschouwden. Zo stelde Jacob, een onderaannemer die in 1983 als zeven maanden oude baby werd geadopteerd door een onvruchtbaar koppel en later bij zijn moeder in Deurne opgroeide met zijn jongere Belgische adoptiebroer: 'Waarom migreren mensen? Ik heb die keuze niet om te migreren.' Ook het gegeven van cultuur speelde een rol, zoals blijkt uit het verhaal van Joelle, een secretaresse en kunstenaar geboren in Seoul in 1976, die vier maanden later in België arriveerde en terecht kwam bij een Gents koppel. Joelle stelde dat een 'migrant' iemand is 'die een eigen cultuur heeft... dus wij zijn geen migranten, het voelt voor mij ook niet zo aan, ik draag niets van de Koreaanse cultuur.' In een ander geval was er twijfel over de migratiestatus door het ontbrekende idee van integratie, zoals blijkt uit de conversatie met Sarah, een buurtregisseur geboren in Seoul in 1978, die na vijf maanden werd geadopteerd door een koppel uit Borgerhout. Toen ik hetzelfde idee van onvrijwilligheid bij de migratie van geadopteerden aanhaalde, vulde ze aan:

En dat je je aanpast ook (...) maar inderdaad van ja, ja je maakt de verplaatsing inderdaad, je migreert naar hier eh, allochtoon dat is hetzelfde van ben je dat of niet. Maar als er dan zo een ding is dan denk ik ook van vroeger ook van ja ben ik dat dan ook of niet?

Ondanks deze non-beschouwingen onthulden de getuigenissen van de adoptiemigranten diverse ervaringen met racisme en stereotyperingen. Veelvuldig kwamen uitlatingen voor waarbij de geadopteerden werden afgeschilderd als individuen van Chinese afkomst. Zo kreeg Keith op de tweede dag van het middelbare schooljaar de opmerking 'vuile

2 Voor dit artikel werden pseudoniemen gebruikt bij de namen van de geïnterviewden.

Chinees'. Eun Hee, een 49-jarige bankbediende die in 1975 op driejarige leeftijd in een Antwerps gezin terecht kwam waarvan de ouders reeds drie zonen hadden, maar een meisje in hun gezin wilden, deelde een andere ervaring:

Een keer ben ik eens kwaad geworden in een jeanswinkel, dat die vrouw zei, dat zij mijn naam vroeg en ik zei mijn naam en die zo: 'ooh ik dacht dat er iets ging uitkomen van ching, chang, chung.'

Eveneens vertoonden enkele gesprekspartners een bewustzijn van uiterlijke stereotypen. Zo stelde Jacob dat een groot aantal mannelijke Zuid-Koreaans geadopteerden geen vrouwelijke partner vonden, aangezien 'vrouwen Aziaten niet echt aantrekkelijk' vinden en Aziatische mannen vaak vanuit westerse normen 'niet fysiek zo... sterk, mannelijk, sexy' overkomen. Een andere respondent, Simon, deelde een gelijkaardige getuigenis en koppelde zijn ervaring aan het contrast tussen mannen en vrouwen. De magazijnier, geboren in Seoul in 1985, werd door zijn vijftienjarige alleenstaande biologische moeder afgestaan voor adoptie en kwam vier maanden later terecht in Hasselt. Hij vertelde dat 'Koreaanse vrouwen beschouwd worden als een 'fetisj', terwijl 'Aziatische mannen' worden aanzien als 'minder man, meer vrouwelijk''. Deze vermeende fascinatie voor Aziatische vrouwen bleek eveneens een ervaring die Joelle deelde wanneer mannen haar in het uitgangsleven in het Engels benaderden:

Je weet waarom dat ze u associëren... met... iets exotisch want ja je ziet er anders uit... Aziatische vrouwen vallen in de smaak, bij blanken. Dat is nu eenmaal zo. En dat ze dan probeerden... ik vond niet... ik ging daar niet op in, maar dus ik kon dat wel plaatsen.

Ten slotte kwamen stereotyperingen tot uiting die racistische uitlatingen naar Aziaten relativeerden/minimaliseerden. Zo zouden zij volgens Jacob niet 'rondhangen' en voornamelijk 'met hun eigen mensen' optrekken. Een ander voorbeeld betreft het interview van Kang Soo. De horecamedewerker werd in 1978 in Busan geboren en verhuisde na vijf maanden naar een koppel in Berchem. Wanneer hij sprak over anti-Aziatisch racisme, stelde hij dat 'andere alloctonengroepen niet vinden dat Aziaten racistisch behandeld worden', vanuit het idee: 'Julie zijn altijd de goeden, jullie hebben geen recht van spreken.' Die

uitspraak heeft raakvlakken met Keiths mening over het thema. Hoewel hij zelf getuigde racisme te ervaren door medestudenten, leken de leerkrachten naar zijn herinnering steeds neutraal. Dit bleek echter niet voor een schoolvriend van Sub-Saharaanse afkomst, waarbij hij beweerde dat de leerkrachten ‘echt wel een racistisch doel hadden tegenover hem op alle vlakken’.

Opvallend genoeg vertelde Kimberly eveneens hoe zij en haar Koreaans geadopteerde broer in hun jeugd racisme ‘weglachten’ en het ‘snel lieten passeren’, wat anders was voor haar Rwandese geadopteerde broers. De 48-jarige psychologe, geboren in Seoul, werd in 1974 geadopteerd door een Antwerps koppel. Na de scheiding van dit koppel kwam ze in 1979 met haar jongere, niet-biologische adoptiebroer terecht bij een koppel in Brugge. Deze adopteerden enkele jaren later nog een jongen uit India en twee jongens uit Rwanda. Aldus Kimberly:

Een Aziat ligt helemaal anders in de weegschaal als een zwarte. (...) Je had gewoon meer krediet. (...) Het beeld van de luie Afrikaan en profiterende Afrikaan. (...) Terwijl wat is het stereotiep van een Aziat? Harde werkers. De meisjes? Zeer gedwee en harde werkers.

Dat Zuid-Koreaanse adoptiemigranten in hun dagdagelijks leven met zulke stereotyperingen te maken krijgen, valt historisch te verklaren. Door een koloniaal superioriteitsdenken te reproduceren werd het ‘Westen’ als een beschaafde regio aanzien, terwijl het ‘Oosten’ de weerspiegeling van de ‘onbeschaafde Ander’ vormde. Binnen dit kader vallen de ontbrekende onderscheidingen binnen Oost- en Zuidoost-Aziatische etnische groepen en culturen terug te voeren op de eenvormige constructie van het ‘gele ras’. Rotem Kowner beargumenteerde dat bevolkingsgroepen uit de betreffende regio’s sinds de negentiende eeuw door westerlingen werden geplaatst binnen één groep, onder noemers als ‘Asians, Mongols, or simply the Yellow race’ (Kowner, 2013, pp. 22-34).

Onder invloed van bijvoorbeeld stripverhalen die de ‘Aziatische Ander’ mede construeerden, sijnelden deze oorspronkelijk pseudowetenschappelijke raciale ideeën door naar een breder westers publiek (Kowner, 2013). Het toekennen van gelijkaardige stereotyperingen aan Zuid-Koreaanse geadopteerden zorgt dan ook voor verdere reproducties van het voorgenoemde discours. Termen als ‘Chinees’ en ‘ching chong’, alsook het aanspreken van de adoptiemigranten in het Engels, wijzen

op een vreemdheid van de ‘Ander’ tegenover de eigen cultuur (Miyake, 2021). Hierbij blijft het meest oppervlakkige gelden als inspiratie voor de discriminatie ervan: een ‘geel’ lichaam waarnaar eenvormig wordt verwezen als ‘Chinees’.

COMPLEXE IDENTITEITSCONSTRUCTIES

Het geheel aan ervaringen met racisme, gebaseerd op vooroordelen jegens de Aziatische roots van de gesprekspartners, hing opvallend genoeg vast aan een gecompliceerde identificatie met deze afkomst. Dit artikel ving aan met de veelzeggende woorden van Keith, die zich ‘niet Belgisch, maar toch Zuid-Koreaans’ en ‘toch Belgisch’ maar ‘toch Zuid-Koreaans’ voelde, een gevoel alsof hij tussen twee culturen bengelde. Gelijkwaardig waren de bewoordingen van Eef, een thuisverpleegkundige uit Seoul, die in 1972 op zevenjarige leeftijd werd geadopteerd door een koppel uit Kessel-Lo, na enkele jaren in een weeshuis te hebben geleefd. Wanneer ik over de vorming van een etnische identiteit begon, vertelde ze het volgende:

Misschien als je ook echt bewust erover praat is dat wel inderdaad zo. Dan eigenlijk ben je Belg, van innerlijk, van ziel. Maar uiterlijk zie je er Aziatisch uit. In die zin kan je, maar als zij, als ze, ja, als ik zo... met mensen praat gewoon en ongedwongen dan zeg ik ja ik ben Koreaans.

Zowel Keith als Eef werden echter op relatief late leeftijd geadopteerd en herinnerden zich zowel zaken van hun leven in Zuid-Korea als hun migratie naar Vlaanderen. Vanuit deze ervaring stonden ze kritisch tegenover hun verplaatsing. Zo geloofde Keith dat, ondanks de ervaren armoede in Korea, de ‘samenhorigheid’ van zijn gezin een ‘bewijs’ was dat hij en zijn broer ‘veel gelukkiger waren daar dan hier’. Dit omdat ze ‘in hun eigen oorsprong’ vertoefden, tussen mensen met eenzelfde uiterlijk en ‘mindset’. Eef omschreef haar verandering van omgeving dan weer als een ‘ontvoering’, een ‘trauma’ en ‘een cultuurshock in alle opzichten’. Daarnaast twijfelde ze over de zogezegde ‘miserie’ die ze volgens ‘de Belgen’ in het weeshuis zou hebben ervaren, aangezien ze als kind ‘niet beter’ wist en ze er naar eigen zeggen ‘perfect gelukkig’ was. Bij deze uitingen lijkt een zekere nostalgie naar een vertrouwde wereld aanwezig. Volgens Stefan Ramsden kunnen dergelijke verbeeldingen van ‘veilige’ en ‘gelukkige’ omgevingen uit

het verleden betekenis geven door een utopisch alternatief te bieden tegenover traumatische belevenissen (Ramsden, 2016).

In tegenstelling tot Keith en Eef herinnerden de andere respondenten zich niets van hun leven in Zuid-Korea, noch van de verplaatsing naar Vlaanderen. Toch ging de vorming van een etnische identiteit bij hen eveneens gepaard met een grote onduidelijkheid. Zo benadrukte Jacob de verschillen tussen Koreaans geadopteerden en ‘mensen van daar’, door de uiteenlopende culturele karakteristieken te benadrukken. Eun Hee verbond dan weer haar ontbrekende behoefte om met andere Koreaans geadopteerden in contact te komen met de volgende gedachtegang: ‘Dat zegt ook al genoeg denk ik hé. Dat ik mij eigenlijk wel Belgisch voel.’ Karels conversatie vormt een voorbeeld van een adoptiemigrant die zich ‘Belg’ voelde, maar door zijn uiterlijk toch een bewustzijn van ‘Andersheid’ ervaarde. De farmaceutische medewerker werd geboren in Seoul in 1970 en verhuisde samen met zijn biologische zus op tweejarige leeftijd naar Bouwel. Kim noemde zichzelf ‘Belg met een Koreaanse kop’, omdat hij zijn ‘kop’ niet kan ‘verbergen’.

Sarah vertelde zich ‘langs de binnenkant Belgisch of Vlaams’ te voelen, terwijl ze tegelijkertijd het volgende vaststelde: ‘Langs de buitenkant dan is dat natuurlijk niet, je wordt er natuurlijk dagelijks mee geconfronteerd, maar ja als je naar de spiegel kijkt dan weet je wel hoe laat het is.’ Een derde voorbeeld is Simon, die zich ‘100 % Belg’ en zelfs ‘meer Belg dan veel Belgen’ beschouwde, omdat hij ‘alleen maar de Belgische cultuur’ kende en ‘niks van Korea’ wist. Desondanks ervaarde hij net als Sarah de ‘othering’ door zijn mede-Belgen: ‘Kijk naar mij, ja niemand gaat mij ooit als Belg inschatten ofzo.’ Ook Kang Soo voegde een interessante identiteitsconstructie aan het geheel toe:

Wij hebben altijd dat gevoel van wie zijn wij eigenlijk, maar dat blijft want, je stelt jezelf dat echt in vraag. Je stelt niet in vraag ‘ben ik Koreaan, ben ik Belg?’, nee je stelt jezelf echt de vraag ‘wat is dat eigenlijk?’ (...) Ze zeggen jij bent een banaan. Vanbinnen ben jij wit, van buiten ben jij geel... maar, eigenlijk weet je dat niet, want, je zou eigenlijk heel graag..’

Voortbouwend op het eerder vernoemde doorgesijpelde koloniale racisme maakten personen in diaspora hun Aziatische identiteit ondergeschikt aan de ‘witte’ identiteit, die als dominante cultuur onproblematisch leek (David, 2013). Aangezien een onderscheid tussen

Aziatische migranten en geadopteerden met een Aziatisch uiterlijk uitblijft, lijkt deze onderschikking onrecht te doen aan het gevoel dat individuen als Kang Soo er zelf aan koppelen. Met de afsluitende stilte in de uitspraak meende hij namelijk juist 'heel graag' te willen weten wat het is 'Koreaan' of 'Belg' en/of 'wit' of 'geel' te zijn.

Net als in de voorgaande citaten kwam de moeilijkheid bij het vastleggen van een concrete etnische identiteit tot uiting, hetgeen sterk aansluit bij het (neo)koloniale concept van 'mimicry'. Volgens Richard Wyver voltrekken geadopteerden hierbij de rol van 'a colonized body that is desired and constructed to play a role of a "reformed, recognizable Other", being almost the same as the colonizers, but not quite' (Wyver, 2017, pp. 126-149). In deze context vindt de disciplinerende van Zuid-Koreaanse kinderen plaats via internationale adoptie. Meer bepaald worstelen ze continu met hun identiteit, waarbij ze dienen te kiezen tussen de inauthentieke 'Ander', in dit geval een Koreaans lichaam zonder Koreaanse culturele bagage, en de incomplete versie van het in dit geval Vlaamse 'Self' (Wyver, 2017).

In de interviews kwamen deze worstelingen met de eigen identiteit naar boven. Het beste voorbeeld betrof de conversatie met Kimberly die aangaf dat contact met buitenlandse studenten aan de KU Leuven en het niet langer opvallen als 'de enige' een besef teweegbrachten dat ze niet 'een westerse' was. Dit vanuit hetzelfde idee als Sarah en Simon: 'Mijn uiterlijk zal altijd anders zijn en ik zal altijd op een bepaalde manier bekeken worden.' Toen ik uit mijn eigen leven de ervaring deelde om naar de afkomst van mijn moeder te verwijzen als Koreaans en van mijn vader als 'gewoon' Belg, reageerde Kimberly instemmend: 'Ja "gewoon"! Ja, ja, ja, ja, "gewoon", ja, ja, ja.' Hierbij leek een vorm van herkenbaarheid aanwezig. Ze stelde namelijk dit zelf te hebben gedaan 'omdat je erin grootgebracht bent', terwijl ze het tegelijk 'eigenlijk maar raar' vond iemand anders te bestempelen als 'Belg', aangezien ze zich 'ook Belg' beschouwde. Dan volgde de uitspraak:

Je gaat mij nooit horen zeggen dat ik Koreaans of ik weet niet wat ben. Neen, ik ben een Belg, ik ben... ja...ja okee als het er dan echt toekomt ja dan ga ik... dan antwoord ik... maar, ik vind dat ook wel...

De standvastigheid waarmee Kimberly zichzelf 'niet Koreaans', maar als 'een Belg' beschouwde, stond in schril contrast met de eerdere uiting

‘niet een westerse’ te zijn. Bovendien valt het onvermogen om de ‘ik ben’ zin af te maken op. Enerzijds duidde dit op haar rol als ‘mimic’ adoptiemigrant, die geen concrete identiteit kan vaststellen. Anderzijds onthulden de gevallen stiltes een mogelijk teleurstelling en een verlangen om deze inherente vragen wel te kunnen beantwoorden (Fujii, 2010). Hoe dan ook vertelde Kimberly later zich beter te voelen rondom ‘Vlamingen’, die ze omschreef als ‘gelijkgestemden’, om hiernavolgend dan weer te stellen dat ze zich ‘nooit volledig’ een ‘Vlaming pur sang’ voelde.

DANKBARE ‘MIMIC-KINDEREN’

Uit de vorige paragraaf bleken etnische identiteitsconstructies bij verscheidene adoptiemigranten geen evident gegeven. Alhoewel zij als ‘mimics’ zichzelf cultureel voornamelijk ‘Belg’ of ‘Vlaming’ voelden, werden ze tijdens hun levensloop regelmatig op hun lichamelijke ‘Andersheid’ gewezen. Hierin lijkt tevens het grootste verschil met immigranten van de tweede generatie te liggen. Terwijl de laatste groep in de buitenwereld eveneens als ‘Ander’ werd afgestempeld, keerden zij, in tegenstelling tot geadopteerden, gewoonlijk terug naar een huishoudelijke omgeving waar zij een zekere affiniteit met hun herkomstland kenden (Sabatier, 2008). De betreffende Zuid-Koreaanse geadopteerde diaspora ervaarde als ‘Aziatische Ander’ paradoxaal genoeg racisme, door zowel de bredere Belgisch/Vlaamse gemeenschap waarmee ze zichzelf associeerde als door haar eigen familieleden. Een voorbeeld betreft Joelles interview:

Mijn vader zei bijvoorbeeld altijd in het Frans, want hij is Franstalig... ‘je vous aime comme si j’avais fait’... euhm, ik hou van jullie... hij wou zeggen, ik hou van jullie net alsof ik jullie had gemaakt. (...) Dus... en we waren klein en dat is lief om te zeggen, maar dan word je eraan herinnerd, maar dat is niet erg, ik vind dat niet... het is ook zo. Maar je wordt er wel op die manier aan herinnerd van aah ja dat’s juist (lacht), hij heeft ons niet gemaakt.

In Joelles perceptie golden deze evenementen als ‘positieve’ manieren waarop haar ‘Andersheid’ tot uiting kwam. Het positieve wees op de complimenterende woorden van haar vader, die ze als ‘lief’ beschouwde maar als keerzijde een gevoel teweegbrachten van ‘aah ja maar ik ben geen bloedverwant’. Hoewel ze benadrukte dit ‘niet erg’ te vinden, lijkt het niet onwaarschijnlijk dat goedpratende zinnen als ‘ik vind dat

niet... het is ook zo' en de eerder zenuwachtige lach in de volgende zin de pijn ontkennen die wel degelijk werd aan gevoeld (Fujii, 2010). Hiernaast werd Joelle door 'volwassenen' uit haar omgeving herinnerd aan het 'goede' karakter van haar adoptie. Zo beklemtoonden deze personen 'hoeveel geluk' Joelle en haar zus hadden 'dat ze ons hebben geholpen' uit een vermeende benarde positie, waarbij haar biologische moeder 'waarschijnlijk prostituee' was.

Hieruit valt af te leiden dat een zekere 'dankbaarheid' werd verwacht voor de 'reddende' adoptie daad, terwijl de referentie naar Joelles moeder als 'prostituee' dan weer een voorbeeld van het stereotype van Aziatische vrouwen als sekssymbolen betrof. In tegenstelling tot de voorgaande 'positieve' confrontaties benoemde Joelle deze uitspraken als 'kortzichtig' en waren de betreffende personen volgens haar 'totaal niet op de hoogte van de situatie' in Zuid-Korea. Ze verweet haar adoptiefamilie dan ook dat ze geen persoonlijke connectie met de Koreaanse cultuur had, noch dat voor haar de mogelijkheid werd voorzien om deze te leren kennen. Volgens Kim Park Nelson geldt dit gegeven van dankbaarheid als rechtvaardiging van het idee dat adoptie naar een westerse natie een 'beter' leven en hogere levenskwaliteit inhoudt. Het omgekeerd vertonen van 'ondankbaarheid' zou voorts een dreiging vormen voor dit ideeëngoed, wat de 'little tolerance for adoptees who express interest in Asian, Korean, or in-between identities' verklaart (Nelson, 2007).

In dezelfde lijn meende Eef zich een reactie van haar moeder te herinneren, toen ze interesse betoonde in de Koreaanse cultuur – 'jij ondankbaar wicht, je mag tevreden zijn!' – terwijl ze bij een conflict thuis een 'bastard' werd genoemd van een 'Amerikaanse soldaat en een Koreaanse moeder'. Weer valt de notie van dankbaarheid op, aangezien ze net als Joyce 'gelukkig' of 'tevreden' diende te zijn voor haar adoptie, weg van Korea en naar een 'betere' omgeving. De tweede uitspraak onthult opnieuw een doorstroming van gereproduceerde stereotyperingen, waarbij mogelijk het idee heerste dat Koreaanse baby's in de jaren 1970 nog steeds 'GI babies' waren met Aziatische prostituees als moeders. Verwijzend naar een gebeurtenis van toen ze ongeveer tien jaar oud was, maakte haar moeder volgens haar gevoel tevens een onderscheid tussen haar twee biologische zonen en zichzelf:

‘Biologische kinderen dat is toch anders dan adoptiekinderen. Je bent geen bloedverwanten, je hebt geen bloedband, je kan dat niet zo graag zien als je eigen kinderen...’ Letterlijk vertelde ze dat zo.

In dit citaat lijkt een interessante gedachtegang aanwezig: het gevoel van een ontbrekende biologische verwantschap en daaraan vasthangend een ongelijke behandeling als kind. Opvallend genoeg kwam deze emotie ook terug bij andere adoptiemigranten, die meestal terecht kwamen bij onvruchtbare koppels zonder biologische kinderen. Toen ik hiernaar peilde bij Simon antwoordde hij:

Ik denk dat wel ja. Zeker niet, waarschijnlijk niet met de bedoeling van het anders te doen, maar... ik denk zeker dat dat, ja, onbewust (...) Ik denk dat ze het meer voor mij hadden opgenomen... zo, zonder de context te weten van het verhaal errond.

Eerder in het interview deelde Sung zijn hedendaagse kritische kijk op zijn persoonlijke adoptie-ervaring. Zo stelde hij binnen het gezin niet terecht te kunnen met zijn ‘Andersheid’, aangezien zijn adoptieouders racisme als ‘iets van vroeger’ beschouwden en hij in hun ogen ‘geen Koreaans mens, maar gewoon mens’ was. Zulke uitingen komen overeen met de zogenaamde ‘kleurenblinde’ ideologie, die steunt op de mythe dat het ontkennen van ‘ras’ racisme uit de wereld hielp en hand in hand ging met het humanitaire en antiracistische idee waarmee internationale adoptie werd gelegitimeerd (Wyver, 2020, pp. 126-144). Aangezien verscheidene adoptieouders niet stilstonden bij de etnische ‘Andersheid’ van hun kinderen, dwongen zij hen, vanuit de verwachting dat deze probleemloos als ‘Vlamingen’ konden opgroeien, onbewust in de ‘mimic’ rol.

Binnen dit kader deelde Karel een andere ervaring. Hij stelde geen grote problemen te hebben bij het accepteren van zijn ‘Ander’ uiterlijk, hetgeen hij toewees aan de bespreekbaarheid ervan met zijn ouders, die relativerende uitspraken deden als: ‘Komaan dat is nu toch niet zo erg.’ Bij racistische voorvallen spoorden zij hem daarenboven aan deze te ‘negeren’. Volgens hem vonden weinig gesprekken over dit onderwerp plaats met zijn geadopteerde broers en zussen, omdat zij er ‘niet dramatisch’ en ‘vrij normaal’ mee omgingen. Enerzijds kon zijn acceptatie van de situatie een gevolg zijn van een relativiseringscultuur omtrent ‘Andersheid’ en racisme in het gezin. Anderzijds golden zulke

uities mogelijk als een verdedigingsmechanisme bij het besef dat deze 'Andersheid' geen gehoor kreeg (Abrams, 2016).

Simon ervaaarde eveneens dat zijn leven als geadopteerde reeds 'uitgestippeld' leek vooraleer hij in het gezin arriveerde. Naar zijn gevoel diende hij voor zijn adoptieouders als 'showbaby', 'luxegoed' en 'prestigemiddel', opdat zij konden zeggen: 'Kijk eens wat voor een goede mensen wij zijn. Wij hebben iemand van Korea geadopteerd. Wij hebben die persoon een beter leven gegeven.' Deze niet-biologische relatie, gekenmerkt door het onbegrip voor zijn 'Andersheid' en de verwachte dankbaarheid voor de adoptiedaad, gaf Simon dan ook het gevoel een 'artificieel' kind te zijn. Volgens Kang Soo werd het gegeven van biologisch verwantschap eveneens geminimaliseerd door adoptieouders om hun eigen adoptieouderschap te rechtvaardigen:

Mijn moeder had een heel hard complex dat zij zelf geen natuurlijke moeder was denk ik. Dus zij kwam ons ook altijd indoctrineren aan ons bed: 'Een moeder is eigenlijk de persoon die voor je zorgt en dat is niet de natuurlijke vrouw die jou ter wereld heeft gebracht', waarbij dat ze eigenlijk achteraf gezien als volwassene jouw moeder verkleint tot een 'beest' dat iets heeft gebaard en zichzelf verheft tot echte moeder en ondertussen wij als kleine kinderen kwam zij dan zeggen aan bed 'zeg na mij, ik ben jouw moeder'.

Wanneer ik na deze getuigenis vroeg of Kang Soo een vervreemding tegenover zijn adoptie moeder voelde, luidde het antwoord positief. Aan dit gevoel koppelde hij tevens het spelen van een 'rol'. Concreet herinnerde hij zich de gedachte 'ik zal het hier maar meespelen', aangezien hij meende sinds jongs af aan te weten welke 'rol' hij moest innemen, omdat dit er 'altijd' werd 'ingedramd' en hij bij het gedragen ernaar 'een soort van affectie waarnaar je op zoek bent' als 'beloning' kreeg. Vanuit de eerder genoemde 'kleurenblinde' ideologie rijmt deze uitspraak met het 'mimicry' idee. Hierbij duidde het spelen van een 'rol' op het gewenste 'dankbare' kind, 'Vlaming' en 'zoon' of 'dochter' en wees dit op het kunstmatige karakter van de ongelijke etnische en ouder-kindverhoudingen. De 'not quite' dynamiek vertaalde zich binnen deze context in de te verkrijgen 'affectie' als 'beloning', die in de perceptie van Kang Soo niet de 'natuurlijke affectie tussen moeder en kind' was. Net zoals er werd verwacht dat hij zich 'Vlaams' gedroeg, terwijl regelmatige confrontaties met 'othering' deze 'not quite' Vlaamse identiteit benadrukten, gold dit zo voor het gedrag als een

niet-biologisch, geadopteerd kind. Uitingen omtrent diens moeder onderstrepten hierbij eveneens de 'Andersheid' en het gevoel 'not quite' het kind van de adoptiemoeder te zijn (Wyver, 2017, p. 14).

Uit dit geheel aan uiteenlopende levensverhalen bleek de moeizaamheid bij het vormen van een etnische identiteit, waarbij dit gevoel nooit volledig te behoren tot een bepaalde groep een grote rol speelde. Met deze studie trachtte ik door de ogen van de geïnterviewden een blik te werpen op deze complexe realiteit, hetgeen in mijn eigen leven eveneens een uitdaging vormt. Hoewel sinds 1995 geen adopties meer plaatsvonden vanuit Zuid-Korea naar België, lijkt het mimicry-DNA desondanks te worden overgeërfd door de volgende generatie.

